

ÁTOK REÁ, KI E SZÓT HASZNÁLJA: LIBERALIZMUS! – A FRANCIA POLITIKA ÉS A PÉNZÜGYI-GAZDASÁGI VILÁGVÁLSÁG

Franciaországban, a politikai liberalizmus egyik szülőföldjén, a gazdasági liberalizmus sohasem vetett mély gyökereket. A protekcionista gazdaságpolitika pártállástól függetlenül jellemzi a francia kormányokat, és e protekcionizmus elemi erővel tör elő válságos időszak esetén. A 2008-ban bekövetkezett pénzügyi-gazdasági világválság pont politikai és gazdasági reformok közepén érte el Franciaországot. Cikkemben azt mutatom be röviden, hogy ebben a helyzetben a francia politikai színtér két legjelentősebb szereplője – a gaulleista és a szocialista párt – hogyan reagált a beköszönő válságra, milyen politikai (ideológiai) kinyilatkozások történtek és milyen gazdasági elképzelések születtek, s valósultak meg.

In France there has been a long tradition of the protectionist economic policy without reference to the parties's political and social ideology. In times of economical depression this protectionism becomes much stronger. In this article I try to present the revulsion in the words in the manifestation (even in the ideology?) of the two most important French parties – the gaulleist and the socialist. The financial-economic world crisis charms away the word „liberalism” not only from the economical topics but from the political themes too.

GYORSAN VÁLTOZÓ GAZDASÁG, GYORSAN VÁLTOZÓ (GAZDASÁG)POLITIKAI GONDOLATOK, ESZMÉK

2008. tavaszán jelent meg Párizs polgármesterének, Bertrand Delanoë-nak a Szocialista Párt (PS) akkori vezetőjének könyve De l'audace (Bátorság) címmel, melyben magát haladó emberként szocialista és liberális jelzővel illeti mind politikai mind filozófiai (ideológiai) téren. Ősz közepére a „liberális” kifejezés teljesen eltűnt retorikájából, megnyilvánulásaiból. Ebben a dolgozatban a francia politika két legjelentősebb irányzatának a pénzügyi-gazdasági világválsághoz fűződő viszonyát próbálom röviden bemutatni.

2008. őszén ott tartott a többszörös vereséget elszenvedő baloldali párt, hogy próbálta megtalálni helyét, és ebből a célból különböző irányzatai 6 különböző anyagot tettek le 2008. szeptemberében a Reimsi Kongresszuson, melyekben a párt ideológiai, politikai (újra)pozícionáláshoz fektettek le javaslatokat. Azonban az iránymutató döntés előtt beütött a pénzügyi-gazdasági válság.

Az elnök Nicolas Sarkozy megelőzte a baloldalt, és ezzel egyben pályán kívülre is lökte a szocialistákat. Szeptember 25-én Toulonban 5 éves elnöki ciklusának második felét megnyitó beszédét megtartva a 90-es években a gazdasági kérdésekben még oly „liberális Sarko” doktrínái „jelentős átvedlésen” mentek keresztül, és olyan beszédet prezentált a 4000 fős közönségnek, és az állami televízió több milliós nézőseregének, hogy – a Le Figaro újságíróit idézve - „ezért a baloldal jelentős szereplői is kezdetéknél magukkal”.

Az elnök keresztres hadjáratot hirdetett a spekulációk és spekulátorok, a katasztrófa felelősei és a pénzpiaci rendezetlenség, rendetlenség ellen. Mindazok ellen, akik – szavaival élve – „elárulták a kapitalizmus szellemét”, és eltérítették a helyes irányból, megalkotván egy „pénzügyi kapitalista” világot. Az elnök beszédében a kapitalizmus újraformázására, újraalapítására szólított fel.

A gazdaságpolitikailag liberális Sarkozy „megszűnését” jeleníti meg beszédének az a része is, amelyben kifejtette, hogy „elmúltak azok az idők, amikor a piacnak mindig igaza volt.” Konzervatív politikusként azért felhívta a figyelmet az antikapitalizmus veszélyes eszméire, melyek bár hangzatosak, azonban „semmilyen választ nem adnak a jelenlegi krízisre.”

Az aktuális gazdaságpolitikai kérdésekre térve – szintén a baloldali Le Figaro újságíróit idézve – Sarkozy voluntaristábbnak mutatkozott, mint valaha. A pesszimizmust mindig messze elkerülő Sarkozy ugyan elismerte, hogy részben jogos a francia állampolgárok félelme a gazdasági növekedés, a munkanélküliség és a vásárlóerő várható jövőbeni alakulása kapcsán, de kijelentette, hogy a francia állam nem engedi, hogy egyetlen egy betétes is egyetlen egy eurót veszítsen, csak azért, mert valamilyen pénzügyi szervezet nem képes teljesíteni kötelezettségeit. Hogy ezt milyen módon garantálja az állam, Sarkozy itt még nem említette. Ellenben a pénzpiacok szigorú megregulálására tett ígéretet. Az elnök kijelentette, hogy nem hajlandó semmilyen megszorító politikát támogatni beleértve az adóemelés kérdését is. Ezzel szemben kész együttműködni a kormánnyal a költségvetési hiány csökkentése céljából.

A beszéd kapcsán a baloldal – élen a Szocialista Párttal – ambivalens helyzetbe került. Amennyiben egyetért a beszéddel, az ideológiai csatát elveszíti a jobboldallal szemben, és még a saját identitás megőrzése is veszélybe kerül. Ha ellenben elutasítja a beszédben elhangzottakat, akkor még nagyobb bünt követ el: a liberális gazdasági rend védelmezőjeként tünteti fel magát. Hogy miért olyan nagy bűn ez a liberalizmus ősházájában? Ennek megismeréséhez egy kicsit vissza kell nyúlnunk a történelemben, hogy megértsük, a társadalmi és politikai liberalizmus (egyik) szülőföldjén sohasem talált igazi otthonra a gazdasági liberalizmus.

A FRANCIA GAZDASÁGPOLITIKA TÖRTÉNELMI ÖRÖKSÉGE

A XVII. század végén, XVIII. század elején alakult ki a nemzetközi gazdaságtanban az első gazdaságpolitikai nézet, a merkantilizmus. A merkantilista elképzelésnek középpontja az volt, hogy az ország jólétének, gyarapodásának egyetlen feltétele a pozitív külkereskedelmi mérleg, hiszen ez úton érhető el a javak hazai felhalmozása. Ennek eléréséhez – a merkantilisták szerint – erős ipar szükséges, mert annak hozzáadott értéke magasabb a mezőgazdasági szektorénál. A merkantilista gazdaságpolitika központjába így az ipar, a kereskedelem és az egységesített nemzetgazdaság került.

Franciaország a XVIII-XIX. század folyamán folyamatosan lemaradt a nemzetközi versenyben (előbb Nagy-Britannia, Hollandia, majd Németország tekintetében is), és ez hatással volt a francia gazdasági gondolkodásra is. Az iparfejlesztésben és kereskedelemben alulmaradt Franciaország a mezőgazdaság felé fordult. Kialakult a fiziokrata gazdasági nézet, mely szerint a gazdaság alapja a mezőgazdaság, hiszen csak az állít elő teljesen új értéket. A

mezőgazdaság favorizálása mellé – a nemzetközi versenyben történt lemaradás hátrányainak kivédése céljából – nagyon erős gazdasági protekcionizmus társult.

Ennek a gazdasági nézőpontnak a beágyazottsága az évszázadok folyamán nem sokat változott Franciaországban, és ez alapvetően meghatározta és meghatározza a francia gazdaságpolitikát a pártok világnézetétől függetlenül. Ezért lehetséges, hogy a gazdaság folyamataiba történő állami beavatkozás mértéke Franciaországban nem pártfüggő, hanem inkább a mindenkori államelnök (esetleg kevésbé depressziós időkben a kormány) gazdaságpolitikai világnézetétől függ. De a francia állam sose engedte el teljesen a piac kezét, a gazdaságpolitikailag legliberálisabb francia elnökök is – gazdaságpolitikai értelemben – jóval baloldalibbik bármelyik jelenkori német kollégájuknál (pl.: Schröder vagy Merkel), hogy az Egyesült Királyság miniszterelnökeihez és kormányaihoz ne is hasonlítsuk őket. Elég csak megnézni a jelenlegi európai integráció berendezkedését, amely kezdettől fogva – nem is titkoltan – abszolút a francia gazdaságpolitika érdekeit szolgálja¹, és bizony gazdaságpolitikai kérdésekben mai napig a lehangosabbak a franciák, gazdasági területen velük szemben keresztülvinni bármilyen elképzelést szinte teljesen lehetetlen.

SZOCIALISTA ELMÉLKEDÉS...

2008. október elején a Szocialista Párt kongresszust tartott, ahol minden küldött megkapta a „liberalizmus csődje” elnevezésű kiadványt. A kongresszuson természetesen a gazdasági válság volt a fő téma, és tökéletesen kiütözött az előző fejezetben felsorolt alapokon nyugvó párton belüli ideológiai és gazdaságpolitikai sokszínűség. Míg a párt jobb oldala óva intett attól, hogy a kongresszus a bal oldali populáris tengerébe süllyedjen, addig a bal szárny radikális jelszavakat hangoztatva egyes esetekben már a szocializmus visszatérő reneszánszáról beszélt.

A kongresszuson jelentős teret kapott a nemzetközi csere kérdése. A világgazdasági fejlődési egyenlőtlenség kérdésében – talán – érzékenyebb Szocialista Párt finomhangolást végzett az eddig hangoztatott elvein, vagy úgy is kifejezhetjük magunkat, hogy az eddigi hátszószólamok kerültek előtérbe. Idáig a PS vezetősége – az élen Delanoë-val – a világgazdaságban a szabad csere fontosságát hangoztatta, ami annyit tesz, hogy nem szabad, hogy az erősebb Észak és vállalatai rákényszerítsék akarataikat az hátrányosabb pozícióban lévő Déltre, és ezáltal aszimmetrikus kereskedelmi kapcsolatok alakuljanak ki. Ez azonban túlságosan liberálisnak tetsző álláspont tűnhet a világgazdasági válság kapcsán, ezért előtérbe kerültek azok a (bal)hangok – mint például Martine Aubry-é, Lille polgármester asszonyáé, a későbbi pártelnöké – akik már nem szabad cseréről, hanem egyenlő cseréről beszélnek, azaz olyan cseréről, ami ugyanolyan eredménnyel jár Dél, mint Észak számára. Ők a javak és erőforrások igazságosabb újraosztását is szükségesnek tartják, hozzátéve persze, hogy mindezek úgy valósuljanak meg, hogy Északon ne legyenek elbocsátások, legalábbis Franciaországban ne...

Javaslatokként ugyanazon ötletek merültek fel, mint a többi európai országban, illetve amik elhangzottak Sarkozy beszédében. Üdvözölték az Európai Központi Banknak és az Európai Beruházási Banknak a pénzügyi stabilitás megőrzése érdekében megtett lépéseit, szorgalmazták egy jobban átlátható, a reálgazdaság érdekeit jobban szem előtt tartó pénzügyi szektor kialakítását, a közös európai felügyeleti rendszer erősítését különösképpen a pénzügyi

területen, szigorúbb nemzetközi fellépést javasoltak az adóparadicsomokkal szemben („a G7-nek döntést kell hozni, hogy ne kereskedjen velük”- Ségolène Royal korábbi elnökjelölt). Az egyik főtitkár kandidáló, a párt balszárnyának vezetője, Benoît Hamon kicsit tovább ment, és élesen kritizálta az amerikai bankmentő csomagot, a Paulson-tervet, amely euróra átszámolva 700 milliárdos tőkeinjekciót készült nyújtani a bajba került pénzügyi szereplőknek. Szerinte ez nem más, mint amnesztia a bankok felé az általuk elkövetett hibák kapcsán, és ezért azok ott folytathatják tevékenységüket, ahol abba hagyták. Ez olyan, mint ha egy „több sebből vérző embert infúzióval gyógyítanánk.” A PS a gazdaságba történő komolyabb állami beavatkozás igényét is megfogalmazta. Ezt a baloldal a következőképpen fejezte ki: Az államnak a stratégia szerepét kell játszania és nem a szanitécét.

... GAULLEISTA CSELEKVÉS

Mindeközben a gaulleista oldal (Népi mozgalom uniója, UMP) Sarkozyval az élen kormányzott, és meghozta az általuk szükségesnek tartott lépéseket. Franciaország nagy problémája a válság kapcsán hasonló volt Magyarorszáéhoz. Őket is a lehető legkellemetlenebb időpontban érintette a válság: éppen a reformok végrehajtása közben. És a reformok itt is tartalmaztak(nak) rendkívül népszerűtlen, a nagy ellátórendszereket², illetve az államigazgatás működését érintő kérdéseket. (A hazai viszonyokkal történő összehasonlítást persze azokkal az óriási különbségekkel együtt kell érteni, hogy Franciaországban sokkal inkább valódi reformokról van szó, a gazdaság helyzete a hazaihoz képest jóval kevésbé sérülékeny, a háztartások, a vállalatok és az állam is jóval kevésbé eladósodottak, a kormányzó erő pedig összehasonlíthatatlanul népszerűbb.)

A válság casus belli-je az amerikai ingatlanpiacon kialakult problémák voltak, melynek tovagyrúdzó hatásai először a pénz- és tőkepiacokon jelentkeztek. Európában a legnagyobb pénzügyi szereplők, a bankok sokkal univerzálisabb és diverzifikáltabb tevékenységet folytatnak, mint amerikai társaik, amelyek általában a pénzügyi szektor egy-egy területére koncentrálnak szolgáltatásaikat, így az öreg kontinens bankjait kevésbé sebezhető pozícióban érte el a válság hulláma. Azonban a jelenős tengerentúli pénzügyi kitettséggel rendelkező bankokat így is súlyos veszteségek érték, több közülük pillanatok alatt a csőd szélére került. Európában leginkább az izlandi, az Egyesült Királyságbeli, a német, a svájci és a belga pénzügyi szektort rázták meg leginkább a „pénzregés” lökéshullámai. A francia bankszektor – olasz társa mellett – nemzetközi összehasonlításban viszonylag érintetlen maradt³, így Sarkozy azon kijelentése, hogy minden betétet megvédenek, viszonylag könnyen és olcsón teljesülhetett. Az ár mindössze körülbelül 13,5 milliárd euró volt, melyből részesült a legnagyobb francia bank a BNP Paribas⁴, komoly összeget kapott a legnagyobb vesztes a Societe Generale (mely a brókerbotrány érintettje is volt egyben), illetve ebből az összegből támogatta az állam a Banque Populaire és a Caisse d’Epargne összeolvadását, amellyel így a második legnagyobb bank jött létre az országban. Ez a 13,5 milliárd euró nagyságrendekkel kisebb a hasonló konszolidációra kényszerülő német illetve brit állam által kifizetett összegeknél, de alacsonyabb még a belga vagy holland értékeknél is. Ráadásul ezen összegek azóta már elkezdtek visszafolyni az államkasszába, a hitelek törlesztése megkezdődött, a BNP Paribas pedig 2009. őszén visszavásárolta a támogatásért cserébe az államnak adott részvényeit. Így ezeken a tranzakciókon a francia állam még pénzügyi nyereséget is elkönnyelhetett, szemben például német szomszédjával.⁵

A lakossági fogyasztás jelentős visszaeséséből, és a finanszírozási források soha nem látott méretű beszűküléséből adódó (reál)gazdasági válság azonban már súlyosan érintette Franciaországot is. A válságkezelés Európában komplexebb megoldásokat igényelt, mint az Egyesült Államokban, mivel itt több jelentős gazdasági hatalom helyezkedik el egymás szomszédságában, amelyek ráadásul gazdaságpolitikai tekintetben nem tekinthetők teljesen szuverénnek, mivel az európai uniós jogszabályok alapvetően meghatározzák mozgásterüket. Ebből adódóan a válságkezelés alapvetően hasonlóan folyt Európa államaiban. Először is a válság által legjobban sújtott Obama kormányzatra zúdítottak ösztönyt annak protekcionista intézkedései miatt – „Buy american products!” –, hiszen minden gazdaság kétségbeesetten próbálta fenntartani exportteljesítményét, hogy a csökkenő hazai fogyasztást ellensúlyozza, ezért minden protekcionista lépés – és különösen az EU legnagyobb exportpiacának számító USA részéről – rettentően fájdalmasan érintette őket. Ezután mindenki megkezdte a saját gazdaság megsegítésével, megvédésével kapcsolatos intézkedések meghozatalát, amely ahhoz vezetett, hogy Európa szinte minden vezető állama összeütközésbe került az összes többivel, és magával az Európai Unióval is. A vita legfőbb – és mai napig tartó – tárgya a válság által – a jelentős felesleges kapacitásai miatt – egyik legjobban megrogyott autóipar volt. A járműipar jelentős foglalkoztató Nyugat-Európában Itáliától Skóciáig. Emiatt minden kormány első számú feladatának tekintette a hazai gyártók – és munkahelyek – megmentését. Ez sokszor csak olyan eszközök segítségével érhető el, amelyek használata az Európai Unióban több mint kérdéses. Az összezördülésben és a piacvédelemben az élen az olaszok és természetesen az örök protekcionista franciák álltak. Franciaországban a járműipar a beszállítókkal együtt a munkavállalók 10%-át, mintegy 2,5 millió főt foglalkoztat. Már 2009. januárjában megkezdődtek a tárgyalások a kormány és a szektor képviselői között. A gyártók a termelés visszafogását és a kapacitások (munkaerő) leépítését helyezték kilátásba forráshiányra hivatkozva. A francia állam közvetlen támogatást ígért tulajdonosi szerepvállalásként, cserébe pedig azt követelte, hogy a külföldre telepített kapacitásaikat hozzák haza a gyártók. (Ekkor hangzott el Sarkozy híressé vált nyilatkozata, melyben – az EU Tanácsának következő elnökeként elég kínosan – összekeverte Szlovákiát Szlovéniával. Egy másik híres beszédében pedig kijelentette, hogy a csehek csak ne gyártsanak a franciáknak francia autót.) Ez a követelés természetesen az Európai Unió számára elfogadhatatlan volt, így végül abban állapodtak meg a felek, hogy mindkét nagy francia gyárnak a Renault-nak és a PSA Peugeot-Citroennek összesen 6,5 milliárd eurós kölcsönt nyújt a kormány öt évre, kedvezményes, 6-7 százalékos kamattal. Cserébe kötelezi az autógyárakat valamennyi franciaországi gyártótelepeik és munkahelyeik megtartására, valamint arra, hogy a Franciaországban eladásra kerülő gépkocsik összeszerelésére ne telepítsenek külföldre további üzemeket. Emellett a kormány nyomására a két autógyár vezetői arra is kötelezik magukat, hogy részvényeseiknek csak „szerény” osztalékot fizetnek ki, maguk pedig nem vesznek fel prémiumot. Az eredeti elképzelésekkel ellentétben azonban az állam így végül nem vállalt részesedést a PSA-nál, és a Renault-nál sem emelte meg 15 százalékos részesedését.

Gazdaságélénkítésre a fentiekén túl 26,5 milliárd eurót indítványozott ellő a Fillon-kormány 2008. decemberében. Ez a francia GDP közel 1,3%-a, mely mintegy 1000 projekt (kis, közepes és nagy beruházás) végrehajtását öleli fel. Emellett Sarkozy adóreformot ígért, amelynek legfontosabb pillére 2010-re a helyi iparüzési adó eltörlése lett volna. Ez számítások szerint közel 10 milliárd euróval csökkentené a vállalati szektor terhét, és ezzel növelné a francia gazdaság versenyképességét. Ezen kívül Sarkozy 2009. október 20-án bejelentette a rendkívül költséges közigazgatási rendszer reformját.

Azonban ezek a gazdaságélénkítési lépések komoly ellenkezésbe és ellenállásba ütköztek. Már 2009. január 29-én a nyolc reprezentatív munkavállalói szervezet az utcára ment (a sztrájknak Franciaországban ugye komoly múltja van). A követelése lényegében az volt, hogy a válságért ne (csak) a dolgozók vigyék el a balhét. Megfogalmazták a folyamatban lévő reformok (például a 35 órás munkahét felszámolásának, a kórházreform, a középiskolák, az egyetem, a kutatás és a szakképzés reformjának) fölülvizsgálatát, és azt, hogy csak a közszolgáltatások megerősítése, a rászorulókkal való szolidaritás, az egyenlőtlenségek csökkentése és a munkavállalók bevonásával kialakított válságprogram lehet eredményes hosszú távon. Sokak a 26,5 milliárdos mentőcsomag mellett sem látják a koncepciót, egyesek szerint csak a hangos szájak betömésére szolgál., mások szerint pedig a Fillon-kormány egyszerűen csak elővette a fiókból a korábbi években elnapolt beruházásokat, és most azok megvalósításával próbálja – igazi ötlet nélkül – kibekkelni a válságot, természetesen eredménytelenül. Az iparüzési adó eltörlése is komoly ellenállásba ütközött. Ez az adó az önkormányzati rendszer egyik legfontosabb bevételi forrása. Bár eltörlését az Országgyűlés megszavazta, azonban a Szenátus több prominens jobb oldali képviselője – és természetesen a komplett baloldal – kikelt az eltörlés ellen, mondván előbb akkor a közigazgatási rendszer átalakítását kéne végrehajtani, és csak utána – ahhoz igazítva – a finanszírozás reformját. Ráadásul a kormány nem garantált semmi ellentételezést a kieső összegek fedezésére.

A szakszervezetek szerint a vásárlóerő erősítésére kéne fordítani a támogatásokat, és ezáltal erősíteni a hazai gazdaságot. Ezért ők a többi Nyugat-európai országhoz hasonlóan az ÁFA csökkentését szorgalmazták, azonban Sarkozy az egyik tévéinterjúban kijelentette, hogy britek ÁFA csökkentése „semmit sem ér”, igaz alapvetően „iparuk sincsen.” A baloldal a szakszervezetek mellé állt a hozzáadott érték adó csökkentésének kérdésében is, és megpróbálja a költségcsökkentő és az újraelosztás mértékét csökkentő reformok kapcsán a gaulle-istákat a nagytőke kiszolgálójának titulálni, akik a munkások, családok verejtékével akarja felszámolni a pénzügyi tőke által okozott válságot.

A kormány ezzel szemben a reformok véghezvitelével csak arra törekszik, hogy fenntartható pályára állítsa Franciaország költségvetését. 2008. végén a francia államadósság a GDP 66%-át tette ki, amely ilyen erős gazdasággal rendelkező állam esetén még nem vészjósló adat (de már így is a maastrichti kritériumok felett van), de a válság miatt 2009-2011-es időszakban ez tovább fog növekedni. 2009-ben több, mint 300 000 francia dolgozó veszíti el állását, amely jelentős terheket ró a csökkenő adóbevétellel gazdálkodó állam számára, így év végére GDP arányosan több mint 5%-os államháztartási hiánnyal számolnak. A jobboldali kormány elképzelése szerint ezt a hiányt 2012-re 2,9%-ra kéne mérsékelni, amely csak a reformok megvalósítása, a világgazdaság kilábalása és újabb gazdaságélénkítő csomag elkerülése esetén lehetséges. Ilyen gazdasági környezetben a reformok véghezvitele szinte lehetetlennek tűnik, vagy csak komoly népszerűségvesztés árán lehetséges. Ezért az inaktívnak és unalmasnak eddig sem nevezhető Sarkozy 2009-ben belföldön mindenkivel és mindenhol egyeztetett, újabbnál újabb ötleteket hozott elő – reálisakat is, mint például a legszegényebb családok számára külön támogatási rendszer felállítása, de teljesen abszurdnak tűnőt is, mint hogy szabályoznák, hogy a vállalati profit 1/3-a illetné csak a tulajdonosokat, 1/3 a dolgozóké lenne, 1/3-ot pedig vissza kéne forgatni a tevékenységbe – csak hogy kivédje a baloldal vádjait, és közben a reformok is valahogy haladjanak. Azonban ebből a kétarcú helyzetből szinte lehetetlen jól kijönni, még egy olyan jelentős karakternek is, mint a francia elnök. 2009. végére a reformok akadoznak, a társadalmi elégedetlenség nő, az elnök népszerűsége csökken.

Ráadásul még az év elején a nemzetközi vizeken az autógyárakon kívül is nehéz helyzetbe került Franciaország, hiszen a pénzpiacok megregulázásáért kiáltva többen is – beleértve a legjelentősebb államok vezetőit – az adóparadicsomok működése ellen emelték fel szavukat. Márpedig ebből Franciaországnak kettő is van, igaz, csak mellékágon: a köztársasági elnök Andorra "társhercege", valamint a monacói pénzügyminiszter és kormányfő kinevezéséhez is beleegyezését adja. Sarkozy, hogy a támadásokat kioltsa, új közgazdasági gondolkodásra szólította fel a világ gondolkodóit, és fel is kérte a vele jó viszonyt ápoló Nobel-díjas bal oldali gondolkodásúnak elkönyvelt közgazdászt, Joseph Stiglitz-et, hogy keressen egy olyan mutatót, amely a társadalmi jólétet, a fenntarthatóságot jobban kifejezi, mint a most általánosan használt gazdasági kibocsátást mérő mutatók.

ÖSSZEFOGLALÁS – KI A POPULARISTÁBB, ÉN VAGY TE?

Összefoglalva a rövid dolgozatot, látható, hogy a gazdaságpolitikailag hagyományosan protekcionista francia politikából a várható reakciókat váltotta ki a világgazdasági válság. A hazai érdekek, a munkásréteg védelme érdekében egymást túllicitálva emelkednek szólásra a pártok képviselői, ám a hangok a gulleista oldalról kicsit falsán szólnak, hiszen éppen a reformok közepén érte az országot a válság. Látható, hogy ez a verseny odáig fajul, hogy mindkét oldalról egészen populistának tekinthető kijelentések is elhangzanak⁶. Pedig Franciaország két centrális politikai erejéről írtam, tőlük jobbra és balra még sok-sok jelentős és marginális politikai alakulat is található.

Kulcsszavak: *pénzügyi-gazdasági világválság, protekcionizmus, liberalizmus*

Keywords: *financial-economical world crise (depression), protectionism, liberalism*

Title: *It isn't worth being liberal! - The French politics and the financial-economical world crise.*

Irodalomjegyzék:

<http://www.lefigaro.fr/politique/2008/10/09/01002-20081009ARTFIG00010-la-crise-financiere-reorientee-le-debat-au-ps-.php>

<http://blog.lefigaro.fr/parti-socialiste/2008/09/demandez-les-motions.html>

<http://www.lefigaro.fr/economie/2008/09/26/04001-20080926ARTFIG00034-nicolas-sarkozy-veut-refonder-le-capitalisme-.php>

<http://www.origo.hu/uzletinegyed/valsag/20090401-valsagkezeles-az-eu-magjaban-nemet-olasz-brit-francia-modell.html>

<http://www.mancs.hu/index.php?gcPage=/public/hirek/hir.php&id=18499>

<http://valsagkezeles.com/tag/franciaorszag>

<http://www.autoipari-klaszter.hu/2009/02/10/segitseget-kap-a-francia-autoipar/>

¹Az Európai Gazdasági Közösség megalapítása az Németországi Szövetségi Köztársaság számára azért volt fontos, mert ezzel visszatérhetett a „térképre”, a nemzetközi politikai porondon újra elfogadható szereplő lett. Ezt az igyekezetet a franciák gazdasági szempontból tökéletesen kihasználták, és ennek megfelelően alakították ki az EGK rendszerét. „Az 1958 és 1963 közötti években például az európai fejlesztési segélyek 87 százaléka a francia kolóniák javát szolgálta, jóllehet a közösségben Franciaország pénzügyi részesedése csak 34 százalékra rúgott.” Roland Vaubel 24. p.

² A 3 nagy ellátórendszer: nyugdíjrendszer, egészségügyi rendszer, oktatási rendszer. Ezek teszik ki az önkormányzati rendszerrel kiegészülve minden fejlett ország költségvetési kiadásainak döntő hányadát.

³ Ennek annak is köszönhető, hogy Európában talán a brit és a svájci mellet a francia és az olasz bankszektor tekinthető a legfejlettebbnek.

⁴ A BNP Paribas világviszonylatban is jelentős bank, a piaci érték alapján 2009-ben a világ 11-ik legnagyobb bankja. Forrás: Boston Consulting Group, portfolio.hu

⁵ Természetesen Németországban sem ingyen adták a támogatást, de sok bank csak 2012-től kezdi el az állami hitelek törlesztést, így a konszolidációra fordított összegek fájóan hiányoznak a válság idején az állam- és tartományi kasszákból.

⁶ Ehhez képest a szomszédos Egyesült Királyságban azért aggályoskodik az ellenzék, hogy az államadósság már a GDP 45%-át(!) is meghaladja, és ezért a jövőre – várhatóan – kormányt alakító konzervatívok kiadáscsökkentést (megszorítást) terveznek.